Slutreplik: Seniorprofessorer på avvägar!

av Håkan Edström och Magnus Petersson

Résumé

In an article in this journal (2:2013) we identified several important shortcomings of War Studies at the Swedish National Defence College (SNDC) during the period of 2007–2012. In this article, we conclude that the authors of a responding article (4:2013), Senior Professors Stefan Axberg and Berndt Brehmer not only continue to focus on irrelevant aspects of a subject outside their expertise, but also neglect to recognize their own responsibility regarding the causes of the shortcomings. Furthermore, we find that their recommendations are incommensurable with the view presented by the Swedish Armed Forces and the current development of War Studies at the SNDC.

SENIORPROFESSORERNA STEFAN AXBERG (militärteknik) och Berndt Brehmer[1] (ledningsvetenskap) har i *KKrVAHT*, 4. häftet 2013, kommenterat vår artikel ”Akademisering på avvägar?” (*KKrVAHT,* 2. häftet 2013). Låt oss i denna replik börja med att konstatera att de verkar hålla med om vår verklighetsbeskrivning, men inte om de lösningar vi föreslagit.

Vår argumentation kretsade kring tre huvudteman: att högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig grund, att det ska finnas ett tydligt samband mellan forskning och utbildning, samt att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed måste värnas. I vår artikel påvisade vi att ämnet krigsvetenskap under åren 2007–2012 hade brister i vart och ett av dessa områden. De lösningar vi föreslog var att se över lärandemål i utbildningen, ställa högre vetenskapliga krav på kurslitteraturen, öka forskningsanknytningen i utbildningen, höja lärarkompetensen genom anställning av forskarutbildade, sakkunniggranskade lärare samt att ge makten över verksamheten till de som har kompetens att sköta den. Ganska normalt om man vill bedriva högskoleverksamhet med andra ord.

Men det verkar inte Axberg och Brehmer hålla med om. De vill istället införa designvetenskap. Därutöver tar de inget ansvar för att bristerna i krigsvetenskap har uppstått, trots att de under den period som vår granskning gällde varit tillförordnade professorer i ämnet och dessutom innehaft diverse andra centrala uppdrag vid Försvarshögskolan (FHS) som inverkat negativt på utvecklingen av krigsvetenskap. Det senare är inte särskilt klädsamt. Det förra är direkt felaktigt.

Särlösningarna är problemet, inte lösningen

Vi menar, för det första, att Axberg och Brehmer utgår från fel perspektiv eftersom de verkar mena att ämnet krigsvetenskap är säreget och därför bör styras av en annan logik än den gängse inom den svenska universitets- och högskolevärlden, där vetenskapens roll är underordnad. Vår utgångspunkt är den motsatta, att krigsvetenskap är som vilket annat högskoleämne som helst och att vetenskapens roll är överordnad. Glädjande, men föga förvånande, verkar den disputerade generalmajoren Dennis

Gyllensporre i artikeln ”Militära reflektioner om officersprofessionen” (*KKrVAHT,* 1. häftet 2014) dela vår uppfattning.

Axberg och Brehmer säger sig, för det andra, inte ha något emot att anställa fler forskarutbildade lärare. Samtidigt hävdar de att det inte kommer att vara tillräckligt ”att bara anställa fler historiker, statsvetare eller andra akademiker”. Vi har heller aldrig påstått detta, utan anser att FHS skall anställa *krigsvetare* och att detta skall föregås av en transparent och objektiv granskning utförd av externt sakkunniga. Här bör läsaren informeras om att varken geologen Axberg eller psykologen Brehmer sakkunniggranskades när de tillförordnades som professorer i krigsvetenskap.

Det är, för det tredje, glädjande att Axberg och Brehmer anser att publicering av forskningsresultat är viktigt. Men samtidigt är deras eget agerande på detta område tvivelaktigt i minst två avseenden. Dels har de själva knappt publicerat sig på vedertaget sätt – d v s på förlag och i tidskrifter som tillämpar peer review – trots cirka 20 år som ämnesföreträdare. Dels har de – som ledamot respektive ordförande i FHS:s publikationsråd – haft ett ansvar för att högskolan publicerat både plagiat och skrifter som tillkommit i strid med FHS:s eget regelverk. Här har naturligtvis också den dåvarande institutionschefen och ytterst rektor ett formellt ansvar som representanter för myndigheten, men detta fråntar inte Axberg och Brehmer det kvalitetsansvar som följer av all publiceringsverksamhet.[2] Även på denna punkt verkar Gyllensporre stödja vår linje då han uttrycker sin starka övertygelse om att publicering av forskningsresultat bör ske vid välrenommerade förlag som tillämpar peer review.

Axberg och Brehmer ser, för det fjärde, en fara med att krigsvetenskap utvecklas till ”att bli ännu ett traditionellt samhällsvetenskapligt ämne” istället för ett designvetenskapligt såsom de förespråkar. Vi menar att krigsvetenskap är ett samhällsvetenskapligt ämne och att detta vare sig är upp till FHS eller ämnet självt, än mindre professorer representerandes andra ämnen, att avgöra helt på egen hand. Istället måste hänsyn till externa aktörer som Utbildningsdepartementet, Universitetskanslerämbetet och Vetenskapsrådet tas.

Vid t ex rekrytering av externa sakkunniga och vid ansökningar av externa forskningsmedel är det viktigt att man följer de etablerade procedurerna inom det ämnesområde krigsvetenskap tillhör, d v s samhällsvetenskap. Alla dessa aspekter inverkar dessutom på de kriterier som kommer att tillämpas vid den stundande granskningen av ansökan om utökade examensrättigheter för FHS. Även Försvarsmakten verkar ha denna uppfattning. Gyllensporres konklusion är att kärnan i det militära yrket måste tillåtas påverkas av inflytandet från de civila delarna av samhället, och han finner det helt naturligt att officersutbildning vilar på en solid samhällsvetenskaplig grund.

Avslutningsvis anser vi att det är problematiskt att Axberg och Brehmer jämför den svenska officersutbildningen med svensk läkar- och civilingenjörsutbildning. Vi menar att mer relevanta jämförelseobjekt, och ledstjärnor, är officersutbildning i andra länder. Det verkar Gyllensporre också mena eftersom han relaterar utvecklingen av den svenska officersprofessionen till den utveckling av yrket som skett och f n sker i för Sverige relevanta stater. I valet av utbildningar är det också slående hur Gyllensporre grundar sitt resonemang om den militära professionen i de forskningsresultat de militärsociologiska förgrundsgestalterna Samuel Huntington, Morris

Janowitz, Bengt Abrahamsson och Charles Moskos presenterat, medan Axberg och Brehmer tycks sakna både vilja och förmåga att förankra sina resonemang i etablerad vetenskap relevant för ändmålet.

Avslutning

Vi kan sammanfattningsvis konstatera att Axberg och Brehmer har haft ett stort ansvar för den undermåliga forskningen och utbildningen inom krigsvetenskap på FHS 2007–2012, att de på olika sätt aktivt har motverkat den utveckling som bör eftersträvas inom ämnet vid FHS, samt att de med allehanda särlösningar och rara idéer försökt kringgå gällande regelverk. Detta har hindrat den utveckling som både statsmakterna och Försvarsmakten explicit eftersträvar, och det har gjort forskning och utbildning i krigsvetenskap både dyrare och sämre än vad den borde ha varit.

Vi vill understryka vår starka övertygelse om att krigsvetenskap, under de nuvarande sakkunniggranskade professorernas ledning, kommer att utvecklas i positiv riktning. De åtgärder som vidtagits efter vår artikel om akademisering på avvägar, inte minst kopplat till rekrytering av lärare och publiceringsprinciper, tyder på en ny typ av anda och målmedvetenhet.

Dessutom verkar FHS:s nuvarande rektor, åtminstone i externa sammanhang, sträva efter att undvika företrädarnas misstag.[3] Vi vill gärna hoppas att Axbergs och Brehmers grumliga idéer om högskoleverksamhet en gång för alla är placerade på FHS:s skräphög. Dessvärre är de inte ensamma om att vara på avvägar och tyvärr finns tecken på att det ännu återstår en hel del att göra i det avseendet. Konkret innebär detta att krigsvetenskap fortfarande är utsatt för dilettanteri, om än numera främst indirekt.[4]

Håkan Edström är överstelöjtnant, docent i Statsvetenskap och lektor i Krigsvetenskap vid FHS. Magnus Petersson är professor i Historia vid Institutt for Forsvarsstudier i Oslo.

Noter

1. Berndt Brehmer avled 2014. Manus till denna slutreplik levererades av författarna till tidskriftens redaktion före Brehmers bortgång.
2. Se Vetenskapsrådet 2009-01-12, dnr 312-2008-6540; Karlsson, Bengt: *Utredning avseende tillkomsten av boken "Från Yrke till profession"*, utredningsrapport daterad 2013-02-01 (HF/HR90/2012:3) och Karlsson, Bengt: *Behov av översyn av Publikationshandboken och dess rutiner*, PM daterad 2013-02-01. Karlsson föreslår åtgärder för att undvika framtida situationer där ordföranden i publikationsrådet "är involverad och jävig". Se även FHS:s skrivelse 2013-05-06 Ö288/2013.
3. Se t ex "Rektor medger problem" i *Officerstidningen* 5/2013. I artikeln klargör FHS:s nuvarande rektor Romulo Enmark att den problembild vi beskrivit stämmer överens med hans egen uppfattning om läget. "Bristerna beror, enligt Enmark, på den smått kaotiska situation som rådde på FHS när han tog över som rektor 2011", står att läsa i artikeln.
4. Ett sådant tecken är att när FHS våren 2014, d v s efter FHS:s rektors påstådda uppstädning, ska rekrytera ny programchef för Officerprogrammet, OP, så anges inga krav avseende den tillträdande chefens akademiska kompetens. Detta trots att OP inte är en uppdragsutbildning beställd av Försvarsmakten utan en av statsmakterna fastställd yrkesutbildning! OP omgärdas således av samma akademiska krav som alla andra yrkesutbildningar vid landets universitet och högskolor. Vid FHS är det dock viktigare att programchefen har "stor social kompetens" och "erfarenhet från regements- eller flottiljledning" än egna akademiska meriter. Krigsvetenskap är det bärande ämnet i all officersutbildning, inkl den vid OP. Se *https://www.fhs.se/sv/om-forsvarshogskolan/jobba-hos-oss/2014/intresseanmalan-for-anstallning-vid-forsvarshogskolan-som-programchef-for-officersprogrammet/* (2014-04-05).